Duco Hellema

DE MAN IN DE AMSTEL

EEN
BOB DE
WINTER
THRILLER

2024 Prometheus Amsterdam

De mans in de Amstel.indd 3 7-12-2023 10:07:10

Dinsdag 23 november 1948

Hij voelt het ijskoude water direct door zijn kleren dringen. Zijn hart begint als een razende te kloppen, zijn benen verstijven. Maar tot zijn verbazing is hij niet kopje-onder gegaan. Hij doet zijn ogen open en kijkt om zich heen. Alles is zwart: het water, de kademuur, de boeg van de woonboot naast hem. En het is doodstil.

Zijn rechterarm is blijkbaar op een kabel terechtgekomen. Dat heeft hem gered, voorlopig althans. Hij probeert opzij te draaien, om ook zijn linkerarm over de kabel te leggen en zich omhoog te kunnen hijsen. Maar zijn spieren lijken verlamd. Het lukt niet.

Dan voelt hij een stekende pijn in zijn buik, zoals hij die nog nooit heeft ervaren. Ook zijn hersenen worden geactiveerd. In korte flitsen schiet het allemaal nog eens door zijn hoofd. Ze hadden hem opgewacht, in de Wagenstraat. Zij hadden hem aangesproken, bedreigd, geslagen. Hij had alles proberen uit te leggen.

Hoe hadden ze hem eigenlijk opgespoord? Iemand moet ze verteld hebben waar hij was, en hij weet eigenlijk wel wie. Het kan bijna niet anders. Zijn ze hem gevolgd? Staan ze boven, op de kade, om hem in de gaten te houden? Hij probeert omhoog te kijken, maar hij kan zijn nek niet draaien.

Het water zuigt hem naar beneden. Hij heeft steeds meer moeite zijn arm om de kabel te houden. Zijn lichaam wordt loodzwaar. Hij houdt het niet meer, moet

De mans in de Amstel.indd 5 7-12-2023 10:07:10

de kabel loslaten en zakt dieper de Amstel in. Hij krijgt water binnen, kan niet meer ademen, voelt dat hij moet overgeven maar kan het niet.

Is dit het einde? Het definitieve einde? Zijn hele wezen komt in verzet. Hij wil niet dood. Hij wil leven, ademen, warm worden. Alles oplossen. Met een enorme krachtsinspanning begint hij te watertrappen. Zijn gezicht komt weer boven. Hij zuigt lucht naar binnen, en heeft even respijt.

Hij probeert te schreeuwen maar brengt alleen maar gerochel voort. Dan spreidt hij zijn armen en trekt zijn hoofd naar achteren om zijn lippen zo lang mogelijk boven water te houden. Maar het is zinloos. Hij kan nauwelijks meer bewegen en zijn winterjas, zijn zware schoenen trekken hem onverbiddelijk omlaag, de duisternis in.

Hij krijgt meer water dan lucht binnen. Zijn longen schreeuwen om zuurstof, lijken te exploderen. Nog één keer probeert hij zich, uit alle macht watertrappend, naar boven te werken. Maar zijn benen functioneren niet meer. Hij zakt dieper het water in. Zijn hoofd begint ondraaglijk te bonken. En dan is het voorbij.

De mans in de Amstel.indd 6 7-12-2023 10:07:10

De Winter krijgt bezoek

Donderdag 25 november 1948

De vrouw maakte een verslagen indruk. Bleek, diepe kringen onder haar ogen, rode oogleden. Donker krullend haar onder de shawl die ze om haar hoofd had gebonden. Zo'n jaar of veertig, mogelijk zelfs iets ouder, schatte De Winter. Niet bepaald een schoonheid. Ze had grove handen, zag hij toen ze haar dikke wollen handschoenen uitdeed. Gedurende het gehele gesprek hield ze haar winterjas aan.

Ze had haar naam niet genoemd toen ze die morgen telefonisch een afspraak had gemaakt. Ook nu leek het wel alsof ze pas na enig aandringen van De Winters kant wilde zeggen hoe ze heette.

'Hartman, Bea Hartman.' Een Amsterdams accent, maar niet sterk.

'Waar woont u?' vroeg De Winter.

'In de Tweede Jan van der Heijdenstraat. In De Pijp.'

'Hoe komt u aan mijn naam, mevrouw Hartman?'

Die had ze van een benedenbuurman, zei ze. Diens dochter had problemen gehad met haar huisbaas. De Winter had haar daarbij geholpen. Voorthuizen, heette ze, Lenie Voorthuizen. Op de Gerard Doustraat.

Hij knikte. Lenie Voorthuizen. Dat had hij inderdaad goed gedaan. 'En wat kan ik voor u doen, mevrouw Hartman?'

Ze zweeg en bestudeerde haar op schoot gevouwen handen. De Winter had een moment de indruk dat ze op

De mans in de Amstel.indd 7 7-12-2023 10:07:10

zou staan en de kamer uit zou lopen.

'Mijn man is gisteren in de Amstel gevonden,' zei ze ten slotte. 'De politie zegt dat het een ongeluk was. Of dat hij...' Ze aarzelde. 'Maar dat geloof ik niet. Het kan niet. Er moet iets gebeurd zijn...' Ze keek hem vertwijfeld aan. 'Het was geen ongeluk, dat kan niet.' Ze pakte een zakdoek uit haar handtas en snoot met veel kracht haar neus.

'Waarom denkt u dat uw man niet zomaar is verdronken?' vroeg De Winter, die zich ongemakkelijk begon te voelen bij de wanhoop die ze uitstraalde. 'Wilt u misschien een kop thee, of iets anders?'

Ze deed haar zakdoek terug in haar handtas en leek hem niet gehoord te hebben.

'Mevrouw Hartman?'

'Mijn man kon goed zwemmen.'

'Maar het water in de Amstel is wel heel erg koud, deze tijd van het jaar.'

Ze schudde resoluut haar hoofd. 'Hij is gevonden naast een woonboot. Hij had gemakkelijk uit het water kunnen klimmen.'

De Winter liet alle informatie op zich inwerken. 'Maar waarom zou de politie u dan vertellen dat het een ongeval was? Daar hebben ze dan toch een reden voor?'

'Jazeker hebben ze die,' zei ze op een ongeduldige toon.

'Maar waarom dan, mevrouw Hartman?'

'Vanwege de partij natuurlijk.'

'Welke partij?' vroeg De Winter. Maar hij wist al welke ze bedoelde.

Ze zei niks.

'U bedoelt de CPN?'

De mans in de Amstel.indd 8 7-12-2023 10:07:10

Ze reageerde niet op De Winters vraag. 'Het was geen ongeluk. Hij kan niet zomaar verdronken zijn.' Ze pakte opnieuw haar zakdoek, veegde haar neus af en wendde haar blik naar buiten.

'Weet u wat, mevrouw Hartman? Waarom komt u niet vanmiddag of morgenochtend nog een keer langs. Dan praten we verder. Ondertussen denkt u nog eens goed na over de vraag wat ik precies voor u kan betekenen.'

'Goed,' zei ze en ze stond op. 'Vanmiddag, als het kan. Ik moet morgen werken.'

'Einde van de middag, om vijf uur?'

De Winter hield de deur van zijn werkkamer voor haar open. Halverwege de trap draaide ze zich om en bood haar verontschuldigingen aan. 'Ik ben nog in de war.' Ze beloofde dat ze nog een keer goed zou nadenken.

Hij deed dit soort dingen niet veel meer. In zijn begintijd als advocaat, toen hij nog op de Kerkstraat woonde, nam hij alle opdrachten aan die geld opleverden: het volgen van overspelige echtgenoten, invullen van belastingaangiftes, alles eigenlijk. Hij was in september 1946 – zeer tegen zijn zin – teruggekeerd uit de Verenigde Staten. Hij was destijds werkzaam op de Nederlandse vertegenwoordiging bij de VN. Maar vanwege een auto-ongeluk had hij uit New York moeten vertrekken. Na zijn terugkeer had hij zich in Amsterdam gevestigd als advocaat.

Hij woonde alweer anderhalf jaar in de Reguliersdwarsstraat, op nummer 88. De straat was smal en het werd er snel donker, maar hij was inmiddels gehecht aan de buurt, met haar winkels en cafés. Nummer 88 was een oud pand dat wel een opknapbeurt kon gebruiken.

De mans in de Amstel.indd 9 7-12-2023 10:07:10

Maar hij had een ruime woning, met een eigen opgang. En geen gedwongen inwoning, zoals vele anderen – vanwege de woningnood. De gemeente had maar twee kamers bestempeld als passende woonruimte, zijn zitkamer op de eerste verdieping en de slaapkamer op de tweede.

Het was in het begin moeilijk geweest, maar zijn praktijk was langzamerhand gaan lopen. Hij kreeg steeds meer opdrachten. Sommige praktische taken liet hij inmiddels over aan zijn benedenbuurvrouw, Eva Coppens. Zijn huisbaas, en – hoewel niemand dat mocht weten – ook zijn geliefde. Op de deur die toegang gaf tot de bovenverdiepingen was een koperen plaat bevestigd: DE WINTER – ADVOCATUUR EN ADVIES. Daaronder hing sinds enkele weken een kleiner bord waarop MR. R.J. DE WINTER EN E.M. COPPENS stond. Het was zijn cadeau geweest voor haar verjaardag. Ze was er opgetogen over geweest.

Hij stond op en liep naar de draagbare Aladdin die midden in zijn werkkamer stond. Hij draaide de knop, waarmee je de hoogte van de sok bepaalde, voorzichtig naar links. Het kacheltje ging wat harder branden. Hij bleef nog een ogenblik staan kijken. De vlammen moesten blauw blijven, en niet oranje kleuren.

Hij probeerde zich weer te concentreren op de brief die hij aan het opstellen was. Maar Bea Hartman ging niet uit zijn gedachten. Zou het echt zo zijn dat de politie niet geïnteresseerd was de dood van haar man te onderzoeken omdat Hartman lid was van de CPN? Dat kon hij zich niet voorstellen. Maar de CPN werd inderdaad steeds meer verketterd en buitengesloten, vooral na de communistische machtsovername in Tsjecho-Slowakije

De mans in de Amstel.indd 10 7-12-2023 10:07:10

in februari 1948. 'Praag', zoals dat in alle debatten vaak kortheidshalve werd genoemd. De CPN was inmiddels ook het Amsterdamse College van B&W uit gewerkt. Niemand leek meer wat met de CPN te maken willen hebben. Ook de Partij van de Arbeid riep vanwege Praag op tot eenheid en waakzaamheid tegen het communisme – misschien wel vooral de Partij van de Arbeid.

Om vijf uur precies belde ze weer aan. De Winter liep naar beneden om voor haar open te doen. Een ijzige wind sloeg hem in het gezicht toen ze binnenkwam. Hij ging haar voor de trap op en nam op de overloop haar jas aan, die hij aan de kapstok hing. Hij zag meteen dat ze een zelfverzekerder indruk maakte. Ze had zich eenvoudig maar verzorgd gekleed, in een strak donkerblauw vest, een lange, wollen grijze rok. Dit keer geen shawl om haar hoofd. Een goed figuur had ze. Ze had zich ook opgemaakt, donkerrode lippenstift, en ze had een blos op haar wangen.

Hij wees haar naar de zitkamer. Die lag op dezelfde verdieping als zijn werkkamer, maar aan de achterzijde van het huis. Hij had al enkele uren geleden de kolenkachel aangemaakt en het was er behaaglijk warm.

Ze nam plaats in een van de leren fauteuils bij het raam. Ze wilde wel een kop thee, en De Winter liep naar de keuken om water op te zetten. In zijn ooghoek zag hij dat ze een spiegeltje uit haar tas haalde, zichzelf even bekeek, en met haar pink langs haar mond streek.

'Laten we nog eens van voren af aan beginnen,' zei De Winter, nadat hij thee had ingeschonken en tegenover haar was gaan zitten. 'Uw man is dus verdronken in de Amstel. Het was een ongeluk, althans dat zegt de politie. En u gelooft dat niet.'

De mans in de Amstel.indd 11 7-12-2023 10:07:10

Ze ging rechtop zitten en streek haar rok glad. ‘Juist,’ zei ze. ‘Dat geloof ik niet. Hij kon goed zwemmen. ’s Zomers zwom hij regelmatig in de Amstel. Buiten de stad, bij Abcoude.’

‘Hoe heette uw man?’

‘Bertus,’ zei ze. ‘Bertus Hartman.’

‘Waar is hij eigenlijk gevonden?’

‘Tussen de woonboten, u weet wel, voor de Blauwbrug, bij de oude fabriek van Bensdorp.’

‘En u bent door de politie ingelicht?’

Ze knikte bevestigend. Afgelopen dinsdagavond was haar man niet thuisgekomen. Ze maakte zich aanvankelijk geen zorgen en was gaan slapen: hij kwam wel vaker laat thuis. Maar toen hij de volgende morgen nog steeds niet was komen opdagen, was ze naar het politiebureau op de Hemonystraat gelopen, het bureau het dichtst bij haar in de buurt. De dienstdoende agent had rondgebeld om na te vragen of Hartman ergens in een cel zat. Dat bleek niet het geval. Toen vertelden ze haar dat er die ochtend een man uit de Amstel was gehaald. Ze wisten nog niet wie het was, ze zouden haar op de hoogte houden.

Vanmorgen vroeg waren ze langsgekomen. Het ging om de man die in de Amstel was gevonden. Ze moest meekomen. Onderweg naar het Binnengasthuis was ze echt bezorgd geworden. En met goede gronden: het was Bertus. Hij lag onder een laken, zijn hoofd grotendeels bedekt door een wit verband. Zijn lippen waren opgezwollen en gebarsten, en hij had een wond onder een van zijn ogen. Dat kwam doordat hij – toen hij in het water viel – waarschijnlijk ergens tegenop was gebotst, zeiden ze tegen haar.

De mans in de Amstel.indd 12 7-12-2023 10:07:10

‘Maar denkt de politie dan dat hij zelfmoord heeft gepleegd?’ vroeg De Winter.

‘Ze zeggen dat het in ieder geval geen misdrijf was. Dat vindt de dokter die hem heeft onderzocht ook. Hij had gedronken.’

‘Er zat alcohol in zijn bloed?’

‘Dat zeiden ze.’

‘Dronk hij veel?’

‘Ik weet het niet. Normaal. Hij hield wel van een borrel. Zoals iedereen.’

‘Denkt u dat hij zelfmoord kan hebben gepleegd?’ vroeg De Winter zachtjes. ‘Had hij problemen?’

‘Nee,’ zei ze, maar ze keek hem niet aan.

‘Echt niet?’

Ze reageerde niet. De Winter telde de tikken van de klok op zijn bureau: bijna tien seconden.

‘We hadden het niet makkelijk,’ zei ze toen. ‘Maar hij was nooit slecht voor me.’

Weer was het stil. ‘Hij was altijd in de weer voor de partij. Dag en nacht,’ verzuchtte ze. Het leven van haar man, en daarmee ook dat van haarzelf, had in dienst gestaan van de CPN. Er was nooit vrije tijd. Nooit tijd om eens uit te gaan.

‘Had uw man dan een belangrijke functie in de CPN?’

‘Hij zat in het districtsbestuur.’

‘Van Amsterdam?’

‘Hij zou misschien een volgende keer in het landelijke partijbestuur worden gekozen.’

De Winter had geen idee hoe de CPN precies was georganiseerd. Er waren in Amsterdam verschillende afdelingen, wist hij. Maar districten? En uit hoeveel mensen bestond zo’n districtsbestuur?

De mans in de Amstel.indd 13 7-12-2023 10:07:10

'Waar werkte uw man?'

'In de haven,' zei ze. Hij had een administratieve functie bij een handelsfirma, Thomassen, een bedrijf dat vooral handelde in tropische producten, zoals koffie, thee en specerijen. Op de Oostelijke Handelskade.

'Had Bertus vrienden, die ik – als het nodig is – om informatie zou kunnen vragen?'

'Hij had eigenlijk geen vrienden buiten de partij.'

'En binnen de partij? Waren er kameraden met wie hij veel optrok?'

'Er kwam soms een partijgenoot langs. Die werkt ook bij Thomassen. Of daar vlak in de buurt.'

'Hebt u wel eens gehoord waar ze het dan over hadden?'

'Vaak over de haven. Maar als het om echte partijzaken ging, moest ik altijd weg, naar de keuken.' Ze zweeg een ogenblik. 'Ik ben nooit lid geworden van de partij. Alleen van de NVB.'

De Winter knikte. De NVB was de vrouwenorganisatie van de CPN. De Nederlandse Vrouwenbeweging. In naam onafhankelijk, maar iedereen wist wel beter.

'Maar ik ging nooit naar NVB-bijeenkomsten. Ik heb eigenlijk helemaal geen belangstelling voor politiek.' Ze staarde voor zich uit. 'Bertus heeft het daar altijd moeilijk mee gehad.'

'U noemde een kameraad die soms langskwam. Hoe heet die?'

'Ik ken alleen zijn voornaam, Cor. Ze deden altijd erg geheimzinnig. Hij woont ook in De Pijp.'

'Cor,' herhaalde De Winter.

'Ze kennen elkaar al lang. Al van voor de oorlog. Ze hebben ook samen in het verzet gezeten.'

De mans in de Amstel.indd 14 7-12-2023 10:07:10

‘Maar u weet dus niet hoe Cor van zijn achternaam heet?’

Ze glimlachte verontschuldigend. ‘Ik ben pas na de oorlog met Bertus getrouwd.’

Op latere leeftijd dus, dacht De Winter. Wilde Hartman, of zijzelf, niet eerder trouwen? Of hadden ze elkaar pas na de oorlog ontmoet? Maar het ging te ver om dat te vragen.

‘Goed,’ zei hij. ‘U wilt dat ik uitzoek wat er met uw man is gebeurd? U betwijfelt of de politie u de waarheid heeft verteld? Daar komt het toch op neer?’

Ze pakte met trillende handen haar theekopje op.

‘U begrijpt dat ik dat niet gratis kan doen,’ zei De Winter.

‘Ik zal u betalen. We hebben wat spaargeld. Ik werk ook – om bij te verdienen. In het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis.’ Ze hield even in. ‘We hebben geen kinderen.’

‘Wat doet u voor werk?’

‘Ik ben schoonmaakster.’

Vandaar die ruwe handen, dacht De Winter.

‘Maar ik doe een opleiding. Als ik die af heb, mag ik ook patiënten verzorgen,’ voegde ze daar met enige trots in haar stem aan toe.

‘U bent katholiek?’

‘Mijn moeder,’ zei ze.

‘Als u echt wilt dat ik hierin duik, dan moet ik wel wat meer weten over uw man. Wat hij allemaal deed. Wie hij kende. Met wie hij omging.’

Dat was goed, zei ze. Als het nodig was zou ze nog een keer langskomen. En ze beloofde ook een foto van haar man bij De Winter in de bus te doen.

Hij pakte een opdrachtformulier, dat ze – vooroverge-

De mans in de Amstel.indd 15 7-12-2023 10:07:10

bogen boven de salontafel – met een ernstige blik invulde en ondertekende. Tweede Jan van der Heijdenstraat 66 tweehoog was haar adres, zag hij toen ze hem het ingevulde formulier overhandigde.

'Bertus wordt zaterdag begraven,' zei ze terwijl ze opstond. 'We hadden gelukkig een uitvaartverzekering.'

Ze liep naar de overloop en haalde een vel papier uit haar jas, dat ze op de eettafel legde. Daarna draaide ze zich weer om en deed haar jas aan.

Hij ging haar voor de trap af, om beneden de deur voor haar te openen.

'Dank u,' zei ze zacht. Buitengekomen vouwde ze de kraag van haar jas omhoog en liep zonder iets te zeggen weg in de richting van het Rembrandtplein.

Hij sloot de deur en liep de trap weer op. In de zitkamer pakte hij het papier dat ze had achtergelaten: het overlijdensbericht van Albertus Johannes Hartman, geboren op 12 maart 1912 en overleden op 23 november 1948. Hij was dus 36 jaar geworden. De begrafenis zou plaatsvinden op zaterdag 27 november, op de Nieuwe Oosterbegraafplaats, aan de Kruislaan, aanvang tien uur. Dat was alles: geen namen, geen correspondentieadres. De Winter was verbaasd. Hij werd kennelijk uitgenodigd om aanwezig te zijn. Maar eigenlijk was dat zo gek nog niet. Wie weet kon hij kennismaken met mensen die Hartman gekend hadden, en met zijn familie.

In gedachten verzonken bracht hij de lege theekoppen naar de keuken. Op die van haar stond de afdruk van haar lippenstift. Ze had hem wel overtuigd. Vooral de verwondingen op het gezicht van haar man gaven te denken. Hartman was mogelijk de Amstel in geslagen. Of elders mishandeld of vermoord, en daarna in de

De mans in de Amstel.indd 16 7-12-2023 10:07:10

Amstel gegooid, al leek hem dat minder waarschijnlijk. Het was in ieder geval merkwaardig dat de politie er zo gemakkelijk van uitging dat hij zelfmoord had gepleegd, of door een ongeval om het leven was gekomen. Zou dat echt te maken hebben met het feit dat hij CPN-lid was?

De Winter had wel enige sympathie voor de CPN, vanwege de rol van de communisten in het verzet. Uiteraard niet als het over de Sovjet-Unie en Oost-Europa ging. Maar toch. Hij had bij de Tweede Kamerverkiezingen van afgelopen juli zelfs – met de nodige twijfel – op de CPN gestemd. Uit een soort heimelijke dwarsheid, en uit protest tegen de stemmingmakerij. 'Amsterdam geen Praag' was de leus waarmee de Partij van de Arbeid campagne had gevoerd. Alsof de CPN een staatsgreep voorbereidde. Allemaal onzin, vond hij. Maar zijn stem had niet veel geholpen: de CPN had flink verloren, al waren de communisten in Amsterdam nog steeds sterk.

En hij las de CPN-krant *De Waarheid*. Vorig jaar zomer, tijdens de zogenaamde politionele actie tegen de Republik Indonesia, had hij een abonnement genomen, want de CPN was de enige partij die zich toen uitdrukkelijk tegen het Nederlandse koloniale geweld verzette. Sindsdien las hij dagelijks *Het Parool* en *De Waarheid*, de twee Amsterdamse verzetskranten, die elkaar steeds vaker voor rotte vis uitmaakten. De *De Waarheid*-exemplaren die normaal op zijn salontafel lagen had hij niettemin, voordat ze had aangebeld, in de kast gelegd. Op een of andere manier wilde hij niet dat ze die zag. Hij was haar advocaat, geen sympathisant of lotgenoot. Maar hij zou aan de slag gaan. Er deugde iets niet. Dat was duidelijk.

De mans in de Amstel.indd 17 7-12-2023 10:07:10

Dokter Sijbrands liegt

Vrijdag 26 november 1948

Toen hij de gordijnen opentrok bleek er sneeuw te zijn gevallen. En het was nog niet eens december. Eva had zich uit protest omgedraaid en weigerde voorlopig op te staan. Zou het weer zo'n strenge winter worden als vorig jaar? Hij hoopte toch van niet. Toen hadden ze het water 's nachts af moeten sluiten en de leidingen moeten omwikkelen met stro en kranten.

Hij deed eerst in de badkamer de elektrische straalkachel aan. In de zitkamer schepte hij de asresten van gisteren uit de kachel en deed die in de koperen bak. Dat kon altijd van pas komen, zeker met sneeuw op straat. Daarna legde hij een paar proppen papier in de kachel, daarbovenop wat aanmaakhout, kolengruis en enkele eierkolen. Vervolgens hield hij een lucifer onder de stapel, zag hoe de vlammen omhoogkringelden en deed het luikje dicht. In zijn werkkamer stak hij de Aladdin aan. Op koude dagen als deze dacht hij vaak met enige weemoed terug aan zijn appartement in New York: dat had centrale verwarming.

Nadat hij zich had gewassen en aangekleed, zette hij twee borden op tafel, een pot marmelade en de botervloot. Daarna deed hij zijn donkerblauwe, loden winterjas aan, zette zijn hoed op, en liep de trap af. De Reguliersdwarsstraat lag onder de sneeuw. Ook op de Vijzelstraat waren de stoepen bedekt met een witte laag, maar op de rijweg hadden zich al bruine sporen gevormd

De mans in de Amstel.indd 18 7-12-2023 10:07:10

van gesmolten sneeuw vermengd met pekel en vuil. Bij de bakkerij tegenover het in de oorlog zwaar beschadigde Carlton Hotel kocht hij een beschuit en een half gesneden wit voor de lunch. Hij moest er nog steeds aan wennen dat hij geen distributiebonnen meer hoefde te overhandigen. Sinds een week of twee was brood niet meer op de bon.

Hij liep naar de Reguliersbreestraat om sigaretten te kopen bij sigarenwinkel Andringa. Overal waren winkelbedienden bezig sneeuw te verwijderen of as te strooien. Een auto reed langzaam in de richting van het Rembrandtplein. Slechts een enkele fietser waagde zich op straat.

Ze ontbeten samen aan de grote tafel in de zitkamer. Het was inmiddels al wat warmer geworden. Eva had koffiegezet. Ze sliepen een of twee keer in de week samen. Zeker niet vaker. Eva wilde ook niet dat iemand het wist. Ze was immers nog steeds getrouwd, formeel althans. Maar De Winter was niet rouwig om haar terughoudendheid. Hij was gesteld op zijn vrijheid. Om naar het café te kunnen, of een avond in zijn eentje – met een glas jenever – naar American Forces Network te luisteren.

Hij had haar een kleine twee jaar geleden leren kennen, toen hij nog in de Kerkstraat woonde. Ze had een naaiatelier, samen met haar man Jaap: Atelier van Dussen. Dat dreigde op last van het Amsterdamse Bijzondere Rechtsplegingstribunaal voor een jaar gesloten te worden. Het echtpaar Van Dussen werd verdacht van collaboratie met de Duitsers. Een onzinnige beschuldiging, vond hij destijds al. Ze hadden niks verkeerds gedaan, behalve dan hun hoofd boven water houden.

Het was een van zijn eerste zaken. Maar zijn inspan-

De mans in de Amstel.indd 19 7-12-2023 10:07:10

ningen hadden weinig opgeleverd: het atelier werd gesloten. Hij huurde sindsdien van haar de bovenverdiepingen, waar het echtpaar Van Dussen tot dan toe had gewoond. Eva was verhuisd naar de begane grond, naar de twee kamers achter de atelierruimte. Jaap was toen al uit haar leven verdwenen, gedesillusioneerd door alles wat er was gebeurd. Waarschijnlijk was hij op de grote vaart gegaan, had ze zich een keer laten ontvallen. Ze noemde zich sindsdien weer Eva Coppens. Haar meisjesnaam.

Ze was langzamerhand een soort zakenpartner van De Winter geworden. Ze maakte al langer zijn woning schoon, waste en streek zijn kleren, maar ze trad ook steeds vaker op als zijn secretaresse, of medewerkster. De Winter had een paar maanden geleden een extra tafel gekocht, zodat ze een eigen plek had in zijn werkkamer. In september was ze rechten gaan studeren aan de Gemeente Universiteit. Ze had dispensatie gekregen – De Winter had haar daarbij geholpen; ze had tenslotte geen middelbare school. Ze kon inmiddels rondkomen van het salaris dat ze van De Winter ontving, en van de huur die hij betaalde. Als eigenaar van het hele pand was ze tenslotte ook zijn huisbaas.

De Winter vertelde haar van het bezoek van gisteren, van Bea Hartmans wantrouwen, en van de houding van de politie.

'Ze behandelen haar als een eenvoudige werkvrouw, en dan ook nog eens eentje van de CPN,' zei ze. 'Waarom vertrouwt ze het eigenlijk niet?'

'Er zaten verwondingen op zijn gezicht.'

'Ze denkt dat hij is vermoord?'

'Ze betwijfelt in ieder geval of het een ongeluk was. Of zelfmoord.'

De mans in de Amstel.indd 20 7-12-2023 10:07:10